

Euroopa Liidu tegevuskava 3D printimise õigusliku raamistu loomiseks

Euroopa Parlament on oma möödunud suvel esitatud 3D printimise resolutsioonis välja toonud selle tehnoloogia innovaatilised ja paljulubavad aspektid ning õiguslikud väljakutsed. Selles artiklis soovin juurelda mõningate 3D printimisega kaasnevate õiguslike probleemide üle.

3D printimise innovaativne aspekt on peamiselt seotud 3D mudelite disainimis- või paljundamisprotsessi mitme tootjaga ja asjaoluga, et printimise näol on iseenesest tegemist kihtlisamistootmisega, vastupidiselt traditsioonilisele tootmisele, kus eset kujundatakse lõhkumise, lõikamise, servamise, valamise jms teel.

Resolutsioon tuvastab avalikkuse kõrged ootused 3D printimisele, seoses sellega, et printida võib potentsiaalselt igat materjali, mis tähendab näiteks ka meditsiinilise sektori valdkondade kiiret ja laiaulatuslikku arengut.

Mitmed kõrgtehnoloogilised sekundaarsektori tööstused on juba 3D printimise oma tootmisprotsessides kasutusele võtnud. Euroopa Parlament näeb selles olulist majanduslikku potentsiaali ja näeb et Euroopal saab selles valdkonnas juhtiv roll olema.

Kiire otsing 3D printimisega tegelevate maailma juhtivate ettevõtete kohta näitab aga USA ettevõtete ülekaalu. Kolmeteistkümnest leitud ettevõttest olid seitse USAst, viis Euroopa Liidust ja üks Austraaliast.

Tegevuskava tuvastab kaks valdkonda, kus võib oodata õiguslikke probleeme: intellektuaalomandiõigused ja tsiviilvastutus. Tegevuskava teeb ettepaneku võtta vastu uued õigusaktid või kohandada kehtivaid õigusakte vastavalt 3D-tehnoloogia konkreetsele vajadusele.

Intellektuaalomand

CAD fail, mis hoiab endas 3D jooniste infot võib kuuluda autoriõiguste kaitse alla. See kaitse laieneb CAD failidele ainult juhul kui fail luuakse nullist füüsilise isiku poolt, kes kasutab faili loomiseks oma loomingulist originaalsust. See tähendab, et 3D printimine, mis pärineb skaneeritud protsessist ja luuakse juba olemasoleva objekti põhjal, ei ole autoriõigustega kaitstud.

Disaini kaitset saab kasutada prinditud objektidele ja selle kaitse alla kuuluvad 3D prinditud objekti täielik või osaline kuju ja omadused.

Kui patenditud objekti plaan sisaldub CAD-failis, võib see olla taotletava või välja antud patendi osa.

3D printimise brändid võivad olla kaubamärgiga kaitstud kui nad on nõuetekohaselt registreeritud. Tänapäeval saab ka 3D eset kaubamärgina registreerida.

CAD faili internetis jagamise lihtsus (legaalselt ja illegaalselt) ja seaduslik reproduktsioon on intellektuaalomandi kaitsele suurimad ohud.

Eelmainitud IP õiguste kategooriatest ei vaja registreerimist ainult autoriõigused, selleks et autor/omanik saaks õiguslikku kaitset nautida.

Tsiviilvastutuse direktiiv 85/374/EEC

Direktiiv tuvastab "tootjaid" kui valmistootete valmistajaid, mis tahes tooraine tootjat või koostisosa valmistajat ja iga isikut, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana. 3D printimise puhul on lihtne potentsiaalsete tootjate rohkust ette näha, kelle alla võivad kuuluda muuhulgas toormaterjali tootjad, lõpliku prinditud objekti CAD faili disainerid, 3D printeri tootjad jne.

Direktiiv ütleb, et iga isik, kes impordib kogukonda levitamiseks toote, on oma äritegevuse jooksul võrdne tootjaga ning seega on ta tootjana ka vastutav. Kui tõestatakse, et kaks või enam isikut on sama kahju eest vastutavad, siis vastutavad nad koos ja solidaarselt.

Lõpptarbijale võib defektse 3D printeri tootja leidmine olla keeruline, kuid direktiiv pakub lahendust mis võib vastutuse tootjani tuua, tehes tarbijale kaebuse esitamise lihtsamaks.

Siiski võib tarbija sattuda vastamisi väljakutsega, sest peab täitma tõendamiskohustust. Kahju kannatanud isik peab tekkinud kahju, toote defekti ja nendevahelist põhjuslikku suhet tõestama. On ka võimalik, et isik, kes toote prindib, on ise ka tarbija, kes on seaduslikult internetist CAD faili alla laadinud. Keda siis süüdistada kui prinditud objekt vigaseks osutub?

Tegevuskava

Euroopa Parlament võtab tegevuskava kokku kolme nõutava juriidilise hinnanguga, mida esitleme siin küsimustena.

- Kas tootevastutuse kohta käiv direktiiv sobib 3D printimisele?
- Kas kahjude kohta, mida direktiiv ei kata, on vaja tsiviilõiguslikku vastutust?
- Kes on 3D printimises osalevad pooled ja millised on nende vastutused?

Eestis kõne all olevad õigusakte (autoriseadus, patendiseadus jne) nagu ka tsiviilõigusliku vastutuse üldreegleid (tsiviilseaduse üldosa) võidakse kasutada 3D printimise õiguslike probleemide lahendamiseks ilma et nendes oleks kiireid muudatusi vaja sisse viia. See on ka heaks kvaliteedikinnituseks Eesti seadusandjatele, kuna hea seadus peaks olema loodud nii, et see oleks kasutatava tehnoloogia osas neutraalne. Elu liigub alati uue tehnoloogia suunas kuid õiguslik raamistik peaks jääma püsivaks, sest selle pidev muutmine oleks prognoositavuse põhimõtte vastane. Prognoositavuse põhimõtte on aga õigusriigi nurgakivi.

KAROLINA ULLMAN

VANDEADVOKAAT, PARTNER

(+372) 66 76 444

KAROLINA.ULLMAN@NJORDLAW.EE